

Male

III klass

Õppesisu ja õpitulemused
Avangu- ja lõppmängu teooria

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused	Õpetundi- de arv	Märkused (läbivad teemad, lõiming, IKT)
• Etturite edasiliikumine lõppmängus, kasutades sidumist, etturite tee vabastamist liikumist takistavatest malenditest; seotud etturite koostöö edasiliikumisel; kahe mitteseotud etturi koostöö – „püksid“ • Viik: mittevõidetavad seisud, igavene tuli, patt. Millal ja kuidas lihtsustada seisu, et minna viigilisse lõppmängu? • Ohud vankri liiga varajasel mängutoomisel avangus • Ohud lipu liiga varajasel väljatoomisel avangus • Ohud kuninga mängutoomisel avangus • Ohud vastase käikude kopeerimise „ahvimise“ korral avangus • Avanguprintsiibid: kergete vigurite kiire areng; võitlus tsentri pärast;	• Oskab lõppmängus võimaluse korral etturitega edasi muundumisvälja suunas liikuda kasutades selleks erinevaid õpitud teoreetilisi teadmisi • Teab millal ja kuidas viigilisse lõppmängu minna • Teab, miks ei ole kasulik vankri ja lipuga avangus liiga vara mängu tulla ja oskab vastase seesuguse mängu korral saada positsioonilist või materiaalselt paremust • Teab, miks kuningat avangus mängu ei ole hea tuua ning oskab vastase sellise mängu korral tema kuningat edukalt rünnata • Teab, miks ei ole kasulik vastase mängu kopeerida ning juhul, kui vastane „ahvib“ ta mängu, oskab saada initsiatiivi • Teab avanguprintsiipe ning oskab nende järgi mängida; teab, millised rünnakuvõimalused tekkivad, kui vastane ei järgi neid printsiipe • On tuttav enimmängitavate avangute erinevate etturistruktuuridega ning saab aru nende kasudest ja puudustest • Teab, kuidas mängida ja millised on ohud, järgmistes lõppmängudes: : kuningas ja vanker kuninga ja vankri vastu (viik, kuid teab, millistes seisudes ühel poolel võiduvõimalused); kuningas ja lipp kuninga ja lipu vastu (viik, kuid teab, millistes seisudes ühel poolel võiduvõimalused); kuningas ja lipp kuninga ja vankri vastu (tugevama poole võit, kuid teab, millises seisus nõrgemal poolel viigi- või ka	14	• Lõiming matemaatikaga -- variantide arvestamine maleseisudes nõuab matemaatilist arvestusoskust ning geomeetria seaduspärasuste tundmist (üks suurepärasemaid näiteid on tšehhi suurmeistri Richard Reti maailmakuulus etturietüüd).

vangerdamine – millal ja millisele tiivale Etturistruktuur erinevates avangutes Avangulõksud „Surematu partii“ ja „Igihalja partii“ näitel Lõppmängud: kuningas ja vanker kuninga ja vankri vastu; kuningas ja lipp kuninga ja lipu vastu; kuningas ja lipp kuninga ja vankri vastu; kuningas ja lipp kuninga ja oda vastu; kuningas ja lipp kuninga ja ratsu vastu; kuningas ja vanker kuninga ja oda vastu; kuningas ja vanker kuninga ja ratsu vastu; kuningas ja kaks oda kuninga vastu; kuningas, oda ja ratsu kuninga vastu; kuningas ja ääreettur kuninga vastu	võiduvõimalused); kuningas ja lipp kuninga ja oda vastu (tugevama poole võit, kuid teab, millistes seisudes nõrgemal poolel viigivõimalused); kuningas ja lipp kuninga ja ratsu vastu (tugevama poole võit, kuid teab, millistes seisudes nõrgema poole viigivõimalused); kuningas ja vanker kuninga ja oda vastu (teab, millal viik ja millal tugevama poole võit); kuningas ja vanker kuninga ja ratsu vastu (teab, millal viik ja millal tugevama poole võit); kuningas ja kaks oda kuninga vastu (teab, et tugevam pool saab võita ja oskab lihtsamates seisudes ka ise vastase kuningat matistada) ; kuningas, oda ja ratsu kuninga vastu (teab, et tugevam pool saab võita ja oskab seisudes, kus on 3-4 käiku matini, seda ise teha); kuningas ja ääreettur kuninga vastu (teab, et viik, kui kaitseva poole kuningas jõuab etturi ette)		

Kombinatsioonid ja taktika

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused	Õppe-tundide arv	Märkused (läbivad teemad, lõiming, IKT)
Mati- ja materjali võidu kombinatsioonid (raskemad 2-käigulised ja 3-käigulised tüüpülesanded) avangus, kesk- ja lõppmängus, kasutades vigurite tee avamist, vastase kaitse eemaldamist või selle tee katmist,	Oskab õpitud tüüpseisudes ja sarnastes seisudes kasutada materjali võiduks ja matistamiseks olulisi taktikalisi tehnikaid Oskab võimalusel kasutada tüüpseisudes õpitud viigistamiseks vajalikke seisu lihtsustamise taktikalisi võimalusi	8	Eesmärgile jõudmiseks seisudes sarnasuste/samasuste leidmine, üldistamine, plaani valimine paljude võimalikehulgast.

blokeerimist, sidumist, kahekordset tuld, topeltrünnakut • 3-käigulised matikombinatsioonid keskmängus, kasutades kuninga meelitamist matistamiseks vajalikule väljale, vastase kaitse väljalülitamist, kuningat kaitseva etturistruktuuri lõhkumist, rünnakuks vajaliku malendi tee avamist, „röntgeni“ meetodit „patarei“ meetodit • Tüüpilised kombinatsioonid viigi (pati, igavese tule, käikude kordamise, mittevõidetava seisu) saamiseks • Avangus vangerdamata kuninga ründamine kõige nõrgema punkti - välja f7 (f2) kaudu	• Oskab seisudes, kus väli f7 (f2) on piisava kaitseta, seda edukalt rünnata		

Treening- ja võistluspartiid

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused	Õppe- tundide arv	Märkused (läbivad teemad, lõiming, IKT)

• Teematiliste treeningseisude mängimine • teematiliste treeningpartiide mängimine • õpperühma malevõistluste mängimine	• etteantud eesmärgile jõudmiseks oskab leida konkreetsetes seisus võimalikke plaane, nendest valida enda hinnangul parima ja seda ellu viia • oskab kasutada tundides õpitud teoreetilisi teadmisi praktilises mängus • oskab mängu ajal teha iseseisvalt plaane ja neid realiseerida • oskab toime tulla oma emotsioonidega nii ebaõnnestumiste kui ka õnnestumiste korral • austab mängupartnerit	11	.Maleklasside aastalõputurniir

Ajavaru kordamiseks 2 tundi

Õpitulemused

Avangu- ja lõppmänguteooria

Õpilane

- Teab põhilisi avanguprintsiipe ja oskab neid oma mängus kasutada
- Teab, et vankrit, lippu ja kuningat ei ole hea avangus liiga vara mängu tuua
- Teab, et vastase mängu kopeerimisega ei saa initsiatiivi ja miks see võib olla ohtlik
- Oskab lõppmängus lihtsamates seisudes etturite edasiliikumiseks teed vabastada
- Teab viigivõimalusi: patt, igavene tuli, käikude kordamine, mittevõidetavad seisud ning oskab lihtsamates seisudes minna üle viigilisse lõppmängu
- Oskab üksiku kuningaga võimaluse korral viigistada kuninga ja ääreetturi vastu

Kombinatsioonid ja taktika

Õpilane

- Oskab lahendada 2- või 3-käigulisi materjali võidu ja matikombinatsioone nii avangu, kesk- ja lõppmängu seisudes kasutades selleks erinevaid taktikalisi meetodeid
- Oskab seisudes, kus väli f7 (f2) on piisava kaitseta, seda edukalt rünnata
- Oskab lihtsamates seisudes kasutada taktikalisi võimalusi viigi saavutamiseks

Treening- ja võistluspartiid

Õpilane

- oskab mängu ajal luua eesmärgistatud plaane ning neid võimaluse korral ellu viia
- oskab leida sarnasusi/samasusi enda partiides tekkivate seisude ja õpitud temaatiliste seisude vahel ning kanda ideid üle ühest seisust teise
- oskab tulla toime oma positiivsete ja negatiivsete emotsioonidega
- austab vastast

Õppekirjandus

- I. G. Suhin „Shahmatõ, tretii god“ I ja II osa Obninsk 2014
- V. Barski „Karvin malemetsas“ 2. osa, Tänapäev 2012
- J. Randviir „Matt“, Eesti Raamat 1975
- H. Pohla „Ettevaatust – lõks“, Eesti Raamat 1975
- Erinevad maleteemalised internetileheküljed

Hindamine

Male õpitulemusi hinnates võetakse aluseks tunnetuslikud protsessid ja nende hierarhiline ülesehitus:

- Mõistete äratundmine, teadmine ja nende seostamine konkreetsete ülesannete ja maleseisudega
- Õpitud teadmiste kasutamine ülesannetes, treeningseisude mängimises ja partiides: vigurite areng, taktikate ja strateegiate valimine, konkreetsete ülesannete lahendamine
- Analüüsimine ja arutlemine: põhjendamine, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, keerulisemate (mitme lahendusega või mitme erineva teema kooskasutamist vajavate) ülesannete lahendamine

Hindamise vormidena kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist.

Kujundav hindamine annab infot ülesannete üldise lahendamisoskuse; mänguuskuse; loova ja loogilise mõtlemise ning õpilase suhtumise kohta maletunnis õpitavasse:

- Õppetunni või muu õppetegevuse ajal antakse õpilasele tagasisidet teadmiste ja oskuste ning õpilase hoiakute ja väärtuste kohta
- Koostöös kaaslaste ja õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta
- Paaris- ja rühmatööde ning individuaalsete ülesannete puhul ei hinnata mitte ainult töö tulemust, vaid ka protsessi
- Kirjalikke ülesandeid hinnates parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata

Kokkuvõtva hindamise korral võrreldakse õpilase arengut õppekavas toodud oodatavate tulemustega, kasutades numbrilist hindamist. Õpilaste teadmisi ja oskusi kontrollitakse kolmel tasemel:

- teadmine,
- rakendamine,
- analüüsimine, arutlemine.

Õpilane saab

- hinde „hea”, kui ta on omandanud male ainekavas esitatud õpitulemused teadmise ja rakendamise tasemel,
- hinde „väga hea”, kui ta on omandanud õpitulemused analüüsimise ja arutlemise tasemel.